

НЕКА ПИТАЊА ИЗГРАДЊЕ СИСТЕМА САМОУПРАВНОГ ИНТЕРЕСНОГ ОРГАНИЗОВАЊА У ДРУШТВЕНИМ ДЕЛАТНОСТИМА

Настанак и развој самоуправних интересних заједница у области друштвених делатности израз је неопходности да самоуправљање овлада и сфером задовољавања личних и заједничких потреба и интереса радних људи и грађана. Кроз систем самоуправних интересних заједница стварају се услови да радници располажу целином дохотка и да самоуправљање израсте у интегралан систем друштвених односа и организације друштва.

Према томе, идејно-политичка основа за образовање самоуправних интересних заједница налази се у неотуђивом праву радника у удруженом раду, стваралаца дохотка, да суверено одлучују о дохотку и да се конституишу као неприкосновени субјекти одлучивања о укупној друштвеној репродукцији.

Као израз права на самоуправљање и права рада друштвеним средствима, самоуправне интересне заједнице су по својој природи значајан фактор деататизације одређених функција које су до недавно у већој или мањој мери биле у надлежности државних органа. Ти послови и функције се сада подруштвљавају преношењем на механизам самоуправног споразумевања и договарања у оквиру самоуправних интересних заједница. Кроз систем самоуправних интересних заједница демократски се организује и задовољава једна значајна група самоуправних интереса радних људи и грађана на подручју друштвених делатности. Самоуправне интересне заједнице доприносе да се ти интереси појављују у свом непосредном аутентичном облику и да у процесу изградње заједничких друштвених интереса, како каже друг Едвард Кардељ: „Доживе такву своју идејну, научну и политичку синтезу која може да отвара прогресивне перспективе и визије социјалистичког напретка.“¹⁾

Самоуправне интересне заједнице су битан, конститутивни елемент друштвено-економског и друштвено-политичког система. У том смислу, како је у одељку IV Основних начела Устава СФРЈ речено:

— остваривањем самоуправљања у самоуправним интересним заједницама и другим самоуправним организацијама и заједницама обезбе-

¹⁾ Едвард Кардељ: Правци развоја политичког система Социјалистичког самоуправљања; Комунист, 1977. г. стр. 95.

бује се, поред осталог, и остваривање социјалистичке демократије као посебног облика диктатуре пролетаријата;

— самоуправљање у самоуправним интересним заједницама и другим самоуправним организацијама и заједницама је основа јединственог система самоуправљања и власти радничке класе и свих радних људи;

— самоуправни положај и права радног човека у самоуправним интересним заједницама и другим самоуправним организацијама и заједницама представља један од услова за утврђивање границе и правца остваривања права и дужности друштвено-политичких заједница у вршењу функције власти.

Према Уставу СФРЈ, односи у самоуправним интересним заједницама треба да буду уређени тако да се у њима обезбеђује право радника и других радних људи који у њима удружују средства и користе одговарајуће услове да одлучују о тим средствима, и право радних људи основних организација удруженог рада које обављају делатност у области за које су самоуправне интересне заједнице основане, односно пружају одговарајуће услуге, да у слободној размени рада остварују једнак друштвено-економски положај као и радници у материјалној производњи. Према томе, самоуправне интересне заједнице омогућују природно и функционално повезивање различитих области друштвеног рада (рада у материјалној производњи и у друштвеним делатностима) у јединственом систему друштвене репродукције. На тај начин, самоуправне интересне заједнице се јављају као значајан чинилац превазилажења противуречности које настају на основу поделе рада, а тиме представљају и битан фактор социјалне интеграције друштва.

Као саставни део система демократског плурализма самоуправних интереса, остваривање самоуправне друштвене суштине самоуправних интересних заједница у највећој мери зависи од остваривања самоуправљања у другим сегментима друштва, пре свега у његовим основним самоуправним организацијама и заједницама. Према томе, изградња система самоуправних интересних заједница није парцијална и изолована активност ван укупних токова борбе за развој самоуправљања у друштву. Остваривање уставне концепције самоуправних интересних заједница у великој мери је одређено укупним развојем социјалистичких самоуправних друштвених односа. А то значи да су самоуправне интересне заједнице истовремено битан фактор даљег развоја самоуправљања, али и значајан индикатор његове укупне остварености у друштву.

Кроз систем самоуправних интересних заједница, заједничке потребе друштва и појединачне и заједничке потребе организација удруженог рада се задовољавају у разуђеном систему различитих самоуправних облика, при чему је битно да се што више потреба и интереса по правилу, реализује на нивоу који је најближи самоуправно удруженим радницима у основним организацијама удруженог рада и радним људима и грађанима у месним заједницама.

Облици и нивои самоуправног интересног организовања треба да буду у функцији остваривања њиховог друштвеног садржаја — у функцији самоуправног задовољавања заједничких потреба друштва и појединих и заједничких потреба организација удруженог рада, а то значи

непосредним договарањем, споразумевањем и одлучивањем радних људи и грађана и њихових самоуправних организација и заједница. Због тога самоуправне интересне заједнице у суштини треба да буду место сталног договарања и споразумевања носилаца аутентичних друштвених интереса (корисника и вршилаца услуга) уз одговарајуће обезбеђење и ширег, односно општег друштвеног интереса. Ово посебно истичемо јер се ради о самоуправним интересним заједницама у којима се, према Уставу СФРЈ, обављају одређене делатности односно послови од посебног друштвеног интереса. У постојећем систему самоуправног интересног организовања често се није довољно видео овај шири аспект нити су у самоуправним интересним заједницама у одговарајућој мери уграђени инструменти који би омогућавали ефикаснији утицај друштвено-политичких организација, органа друштвено-политичких заједница, и ширег друштва у целини на развој ових делатности.

Самоуправне интересне заједнице у пракси треба да буду изграђиване као сложени и разуђени самоуправни организми (основне заједнице, јединице, шире интересне заједнице, савези и друга удружења интересних заједница). Између облика самоуправног интересног организовања нема хијерархијске неодређености и подређености. У сваком од ових облика остварује се део послова из области за коју је самоуправна интересна заједница основна, што значи да сваки облик самоуправног интересног организовања јесте једна врста самоуправне интересне заједнице и у функцији је изграђивања нових самоуправних друштвено-економских односа. Сваки облик организовања је уклопљен у целину самоуправног система на одређеном нивоу, јер организовање у самоуправне интересне заједнице ради остваривања одређених заједничких потреба и интереса никако не значи затварање, еснафско изоловање и извлачење ван целине друштвених утицаја.

Прве самоуправне интересне заједнице, основане према Уставу СФРЈ од 1974. године, често пута су биле образоване на ширем нивоу друштвеног организовања него што је то објективно било потребно, што је омогућавало централизацију средстава и одлучивања о овим друштвеним пословима. Треба међутим, рећи да су практична искуства из рада самоуправних интересних заједница и сазревање сазнања заснованих на тим искуствима, усмерила друштвену акцију на померање тежишта самоуправног интересног организовања ка самоуправној и основној друштвено-политичкој заједници — ка комуни. То је природан процес изградње самоуправног интересног организовања јер је општина прва глобална друштвена заједница производње, размене, политичког одлучивања и задовољавања заједничких потреба. Када се ради о самоуправним интересним заједницама у друштвеним делатностима у свакој општини би требало да постоји неки облик самоуправног интересног организовања, полазећи управо од положаја општине у систему, од њене улоге у задовољавању заједничких потреба и интереса радних људи и грађана и ради остваривања уставног принципа о равноправном одлучивању скупштина самоуправних интересних заједница са скупштином друштвено-политичке заједнице.

Посебно треба истаћи да се споро изграђује унутрашња самоуправна структура самоуправних интересних заједница и њихово разумевање у основне заједнице и јединице. Образовање основних заједница и јединица је значајно: а) за изражавање и остваривање одређених посебности које, у оквиру целе самоуправне интересне заједнице, постоје у одређеним самоуправним конституисаним целинама; б) ради непосреднијег остваривања самоуправних права и интереса радних људи и грађана у самоуправним интересним заједницама; в) као делегатска основа за ефикаснији утицај на целу самоуправну интересну заједницу и шире облике самоуправног интересног организовања.

Пракса показује да тамо где су већ образоване, основне заједнице и јединице најчешће немају никаквих функција нити могу битије да утичу на политику самоуправних интересних заједница. Полазећи од захтева да одлучивање о заједничким потребама и интересима треба да буде што ближе радним људима и грађанима у основним организацијама удруженог рада и месним заједницама, природно је да се о многим потребама и интересима у областима као што су дечја и социјална заштита, физичка култура итд. све више одлучује у оквиру основних заједница и јединица.

С обзиром да ће највећи број основних заједница и јединица у појединим областима бити образован у оквиру једне или неколико повезаних месних заједница, то ће овакав развој самоуправних интересних заједница допринети обогаћивању самоуправне структуре и бржем реализовању уставног концепта месне заједнице. Слободно може да се каже да ће тек образовањем основних заједница и јединица радни људи и грађана у месним заједницама стећи реалне могућности да утичу на изградњу политике у области образовања, здравства, социјалне и дечје заштите, итд.

У досадашњој пракси изградње система самоуправних интересних заједница у извесној мери је био запостављен функционални принцип организовања по делатностима, гранама и око одређених програма у оквиру одређених области. Функционална компонента у самоуправном интересном организовању је посебно истакнута у Резолуцији XI конгреса Савеза комуниста Југославије, када су у питању одређене области као наш пример усмерено образовање, наука и култура.

Споро се одвија и процес различитих видова повезивања и удруживања самоуправних интересних заједница у шире облике, удружења и савезе у којима се врши размена искустава, остварује координација и према потреби, удружују одређене функције и средства за њихово реализовање. Полазећи од међузависности и комплементарности појединих области друштвених делатности неопходно је развијати сарадњу између самоуправних интересних заједница у којима се остварују одређене заједничке потребе и интереси у истој или сродним областима, као на пример, здравствена заштита и пензијско-инвалидско осигурање, образовање и физичка култура итд. Неопходно је да ове самоуправне интересне заједнице остварују сарадњу на реализовању заједничких програма активности.

Самоуправне интересне заједнице у друштвеним делатностима представљају систем организованих и трајних веза и односа радника у материјалној производњи и друштвеним делатностима. У самоуправним интересним заједницама радни људи и грађани одлучују облицима личног изјашњавања у својим основним самоуправним организацијама и заједницама, самоуправним споразумевањем и друштвеним договарањем и преко својих делегатских органа.

Основни начин одлучивања у самоуправним интересним заједницама јесте споразумевање и договарање удружених субјеката. У пракси развоја самоуправних интересних заједница мало је, међутим, афирмисана могућност да се, поред самоуправног споразума о удруживању у самоуправне интересне заједнице, сва важнија питања разрешавају путем посебних самоуправних споразума. На пример, посебан самоуправни споразум о удруживању средстава за редовну делатност и посебан о удруживању средстава за проширење материјалне основе рада, самоуправни споразум о принципима и остваривању солидарности, итд.

Избором посебних делегација за самоуправне интересне заједнице, што је у протеклим изборима остварено у свим срединама, створена је значајна институционална претпоставка да се аутентични интереси основних самоуправних организација и заједница директније и снажније изражавају у самоуправним интересним заједницама.

Делегатско одлучивање у самоуправним интересним заједницама треба по својој природи да буде двоструко усаглашавање. Са једне стране, усаглашавање у оквиру делегација корисника и у оквиру делегација вршилаца услуга, а са друге стране споразумевање и усаглашавање између делегација и делегата корисника и вршилаца услуга, ради остваривања једног од основних уставних принципа самоуправног интересног организовања — равноправног одлучивања ова два основна интереса у самоуправним интересним заједницама.

Међутим, без обзира на степен усаглашености делегација и делегата, скупштина самоуправне интересне заједнице не може да одлучује о неотуђивим правима радника и радних људи о којима, према Уставу и Закону о удруженом раду, радни људи одлучују личним изјашњавањем или самоуправним споразумевањем. Улога делегација у самоуправним интересним заједницама мора бити много истакнутија, отуда и потреба афирмисања бројних облика њиховог повезивања, у оквиру репродукционих целина и различитих интересних групација. У раду самоуправних интересних заједница све више треба изграђивати и праксу непосредног договарања одређених делегација без одлучивања у оквиру скупштина самоуправних интересних заједница.

Вероватно је прилика да се у наредном периоду размотри и утврди уставни основ за образовање делегација за самоуправне интересне заједнице. Као што је познато у члану 111. Устава СФРЈ речена су само два става у вези делегатског система у самоуправним интересним заједницама:

— Скупштину чине делегати које радни људи у организацијама удруженог рада и друге самоуправне организације и заједнице, као чланови интересне заједнице, бирају и опозивају.

— Делегати у скупштини рада по смерницама чланова самоуправних интересних заједница који су их изабрали и њима су одговорни за рад.

Показало се међутим, да би се без делегација у раду скупштина самоуправних интересних заједница у пракси репродуковао представнички однос, па је после скупштине Конференције градова Југославије у Херцег Новом октобра 1974. године, ставовима Савета за друштвено уређење од 5. новембра 1974. године, предвиђено образовање делегација за самоуправне интересне заједнице.

Успешно деловање делегација претпоставља широку и интензивну активност радних људи и грађана, њихових самоуправних органа и друштвено-политичких организација, јер без дефинисања интереса и утврђивања смерница у основним самоуправним организацијама и заједницама неће бити остварена стварна друштвена суштина делегатског система. Истовремено у самоуправним интересним заједницама треба брже афирмисати праксу променљивог делегата полазећи од услова и могућности сваке средине за његово реализовање.

У пракси нису довољно афирмисане посебности делегатског одлучивања у самоуправним интересним заједницама. Делегатско одлучивање у скупштинама самоуправних интересних заједница је у великој мери поистовећено са делегатским одлучивањем у скупштинама друштвено-политичких заједница, што је, између осталог, довело до претварања скупштина самоуправних интересних заједница у својеврсне отуђене органе надребене основним самоуправним организацијама и заједницама. Одлучивање у скупштинама самоуправних интересних заједница по својој суштини треба да представља процес усаглашавања делегација и делегата удружених субјеката. Скупштине самоуправних интересних заједница могу одлучивати гласањем само када се појављују као равноправно веће у скупштинском систему, или о неким другим мање важним питањима тачно утврђеним статутом самоуправне интересне заједнице.

Према Уставу СФРЈ скупштине самоуправних интересних заједница у области образовања, науке, културе, здравства и социјалне заштите, одлучују равноправно са надлежним већима скупштине друштвено-политичке заједнице о питањима из области за коју је основана одговарајућа самоуправни интересна заједница, а у надлежности су одговарајућих већа скупштине друштвено-политичке заједнице. Овај уставни институт, од далекосежног значаја за процес подруштвљавања политике у нашем друштву, споро се реализује у пракси. Разлози су многобројни, али у први план истичемо питање недовољног разграничења надлежности између скупштина самоуправних интересних заједница и друштвено-политичких заједница, као и непостојање одговарајућих институционалних претпоставки у пословницама ових скупштина. Овоме свакако треба додати инерцију старе праксе и неизграђеност метода рада делегатских скупштина друштвено-политичких заједница.

И тамо где постоји, равноправно одлучивање је у великој мери формализовано, јер самоуправне интересне заједнице, преко својих радних тела и извршних органа, нису од почетка укључене у процес изград-

ње одговарајућих одлука са надлежним већима скупштине друштвено-политичке заједнице. Осим тога, уставима и статутима није дато право свим самоуправним интересним заједницама у друштвеним делатностима да учествују као равноправна већа у раду скупштине друштвено-политичких заједница. Мислимо да је то неопходно учинити јер тек кроз систем равноправног одлучивања ових скупштине удружени рад може да изрази и оствари целину својих интереса. За скупштине друштвено-политичких заједница равноправно одлучивање са скупштинама самоуправних интересних заједница не значи контролу над радом самоуправних интересних заједница већ уједињавање одређених друштвених функција које по природи морају бити обједињене у скупштинском одлучивању. Истовремено равноправно одлучивање са скупштинама друштвено-политичких заједница није само право самоуправних интересних заједница, већ и њихова одговорност према целини друштвено-политичке заједнице.

Полазећи од општедруштвеног значаја друштвених делатности, при скупштинама самоуправних интересних заједница могу се формирати различити облици институционалног повезивања свих заинтересованих друштвених фактора за одређену област. У овим телима могу да буду представници самоуправних интересних заједница, друштвене заједнице, друштвено-политичких организација и других заинтересованих субјеката. Основни смисао ових тела јесте омогућавање координације, усаглашавања и договарања између делегација и њихово споразумевање у скупштини. Истовремено, тиме се обезбеђује шири друштвени утицај на одређене области друштвених делатности. Један од облика друштвеног утицаја и координирања могли би да буду и друштвени савети формиран при самоуправним интересним заједницама.

Даљи развој самоуправљања у самоуправним интересним заједницама захтева разматрање и преиспитивање става из чл. 111. Устава СФРЈ који каже: „Пословима самоуправне интересне заједнице управља општина“. Ова формулација чини се да не одговара духу самоуправних интересних заједница и карактеру одлучивања у њима, јер пословима самоуправне интересне заједнице управљају удружени субјекти у њој. Они то чине на различите начине: облицима личног изјашњавања у својим основним самоуправним организацијама и заједницама, самоуправним споразумевањем и преко својих делегатских органа у које бирају своје делегате.

Наведена формулација имплицира да је скупштина главни орган одлучивања, што не би одговарало самоуправној интересној заједници као месту договарања и споразумевања удружених субјеката. То је допринело да скупштине самоуправних интересних заједница у пракси стварно израсту у најважнија места одлучивања, у органе који су надређени удруженим субјектима и у великој мери отуђени од њих. Пуно пута скупштине су одлучивале и о неким неотуђивим правима радних људи и грађана из основних организација удруженог рада и месних заједница.

Због тога је Иницијатива друга Тита о јачању и примењивању колективног рада и одговорности у органима самоуправних интересних заједница од изузетног значаја за даљи самоуправни развој у задовољавању заједничких потреба и интереса и система самоуправног интересног ор-

ганизовња. Овакав начин одлучивања управо одговара карактеру самоуправних интересних заједница и њиховим делегатским органима и са своје стране ће значити снажан импулс даљем развијању делегатских односа и самоуправљања у самоуправним интересним заједницама.

Пракса показује да постоји велики раскорак између друштвених прокламација и стварног одлучивања радних људи и грађана о заједничким потребама кроз систем самоуправних интересних заједница. Радни људи и грађани у основним организацијама удруженог рада и месним заједницама још увек нису одлучујући фактор одлучивања о својим заједничким потребама и интересима.

Одлучујућу улогу у доношењу одлука о овим питањима имају стручне службе и извршни органи самоуправних интересних заједница, извршни органи и управни органи скупштина друштвено-политичких заједница, па и скупштине самоуправних интересних заједница и друштвено-политичких заједница. Одлуке које ти органи доносе често нису израз аутентичних интереса самоуправне удружене базе. Због тога долази до ситуација да се у удруженом раду и друштву у целини стално констатују превелика захватања у доходак, а те одлуке доносе управо одговарајуће делегатске скупштине. Неопходно је због тога што пре створити услове да радници и радни људи, самоуправно и одговорно, као стварни субјекти друштвене репродукције, утврђују и димензионирају своје заједничке потребе и путем самоуправног споразумевања издвајају средства за њихово остваривање.

Брже развијање самоуправног система у задовољавању личних и заједничких потреба и интереса мора да буде следећи корак и трајно опредељење у развоју самоуправних интересних заједница. То значи да организационе институционалне промене које су остварене самоуправним интересним организовањем треба што пре да прерасту у нови квалитет изградње самоуправних друштвено-економских односа у оквиру и кроз самоуправне интересне заједнице.

Све ово не умањује улогу и одговорност коју органи друштвено-политичких заједница имају у задовољавању заједничких потреба и интереса и у односу према самоуправним интересним заједницама. Ова улога се посебно изражава у усклађивању и обезбеђивању планског усмеравања материјалног и социјалног развоја у друштвеном животу. Друштвено-политичке заједнице обезбеђују јединство функционисања система самоуправног планирања, а својим плановима утврђују заједничку развојну политику чијим остваривањем треба да се осигура што слободнији и стабилнији развој и усклађивање односа у развоју не само привреде већ и целог друштва. Битна компонента ове функције јесте омогућавање савлађивања противречности и неравномерности у условима рада и стицања дохотка односно у друштвено-економском развоју у целини.

Ову улогу органи друштвено-политичких заједница остварују својим положајем у систему друштвеног планирања, сталним подстицањем самоуправног споразумевања учешћем у друштвеном договарању, равноправним одлучивањем са скупштинама самоуправних интересних заједница као и својом функцијом надзора над законитошћу рада само-

управних организација и заједница. Тако је на пример у члану 26. Закона о удруженом раду речено да су органи друштвено-политичких заједница дужни да раднике у основним организацијама и другим самоуправним организацијама и заједницама обавештавају о питањима која су од значаја за остваривање самоуправних права, обавеза и одговорности, као и о другим питањима од значаја за рад и одлучивање у тим организацијама и заједницама и друштвено-политичким заједницама.

Наравно, све ове функције органа друштвено-политичких заједница крећу се у оквиру врло прецизно омеђених уставних и законских граница и све ове функције одговарајући органи друштвено-политичких заједница остварују у тесној сарадњи са самоуправним организацијама и заједницама. У оквиру своје јединствене улоге у систему социјалистичког самоуправљања и самоуправног задовољавања заједничких потреба и интереса држава се појављује још у једној функцији, односно у оквиру ове функције држава је за себе задржала, како каже друг Кардељ: „Право да арбитража тада када се самоуправни споразум не постигне, а ради општих друштвених интереса одлука се мора донети”.²⁾ Ради се значи, о тзв. „резервној” функцији државе која долази до изражаја и може се примењивати само као привремена и то у ситуацијама када се заједничке потребе друштва не могу осигурати самоуправним путем.

Све ово захтева и изграђивање нове димензије односа између органа управе и самоуправних интересних заједница, у складу са решењима из Закона о основама система државне управе, која треба даље да буду дограђивана и конкретизована у републичким и покрајинским законима. Пракса показује да су самоуправне интересне заједнице за сада често у подређеном положају у односу на органе управе и извршне органе друштвено-политичких заједница и то када се ради о областима за које су самоуправне интересне заједнице основане.

Као једно од веома актуелних питања истичемо и однос законодавне и самоуправне регулативе у даљој разради и развоју односа у систему самоуправног интересног организовања. Даљи развој самоуправљања у самоуправним интересним заједницама претпоставља и самоуправно уређивање односа у њима, односно, пре свега, самоуправну регулативу. Ово тим пре што су самоуправне интересне заједнице направиле један корак у свом развоју, што су стечена права искуства и што сада у целини има више услова у друштву за њихов бржи самоуправни развој. При томе треба рећи да ће законима и у наредном периоду бити неопходно да се регулишу одређена питања када се ради о обезбеђивању јединственог приступа у даљој разради основа система задовољавања заједничких потреба и интереса у друштвеним делатностима. У тој функцији законодавна регулатива је један од услова за остваривање основних претпоставки да се ова проблематика брже и потпуније самоуправно уређује и развија. То би требало да буде начелна линија разграничења и са тог аспекта у пракси треба процењивати сваки корак будућег законодавног регулисања система самоуправног интересног организовања.

²⁾ Едвард Кардељ: Слободно удружени рад; стр. 185; Радничка штампа, Београд, 1978. г.

Када ово кажемо имамо у виду реалну ситуацију у којој је законско оснивање и финансирање самоуправних интересних заједница, које је чланом 58. Устава СФРЈ предвиђено као изузетак, претворено у правило. Наравно, у овом почетном периоду развоја самоуправних интересних заједница то је било нужно и потребно. Сада је проблем како ту ситуацију што безболније и брже превазилазити.

Овоме треба додати чињеницу да многи законски и други прописи о самоуправном интересном организовању и односима у задовољавању заједничких потреба и интереса захтевају битну ревизију, јер су оптерећени старим решењима која успоравају изградњу нових односа. Нека решења у тим законима нису увек у складу са уставним положајем радника у основним организацијама удруженог рада и радних људи и грађана у месним заједницама.

Даља доградња, разрешавање отворених проблема и савлађивање бројних тешкоћа у овој области захтева сталну организовану и конкретну акцију друштвено-политичких организација. Реч је о деловању друштвено-политичких организација изнутра, као органске компоненте самоуправних интересних заједница, њихових делегација, конференција делегација и скупштина.

За доградњу уставног концепта СИЗ веома је значајно како практично елаборирати став из Резолуције XI конгреса СКЈ по коме у одређеним случајевима и друштвено-политичке организације односно одређени друштвени органи треба да буду чланови самоуправних интересних заједница. Ово питање је интересантно са аспекта уставног концепта самоуправних интересних заједница које образују корисници и вршиоци услуга. Истовремено, треба рећи да су ово области у којима постоје послови односно задаци од посебног друштвеног интереса. За функционисање ових делатности нису заинтересовани само корисници и вршиоци услуга у ужем смислу већ најчешће и цело друштво. Досадашња пракса показује да често пута у самоуправним интересним заједницама није довољно обезбеђен овај шири односно општи друштвени интерес.

Вероватно да је интенција овог става из Резолуције управо на линији обезбеђивања овог најширег друштвеног интереса који се изражава кроз деловање друштвено-политичких организација. Постоје међутим и други могући облици институционалног повезивања друштвено-политичких организација са самоуправним интересним заједницама, преко полазних координационих тела, преко друштвених савета о чему је већ било речи. Истовремено у пракси неких средина већ има решења према којима неке друштвено-политичке организације делегирају своје делегације у скупштине самоуправних интересних заједница. Све то захтева пажљиво разматрање и даље елаборирање овог става Резолуције јер би његово различито решавање у појединим републикама и покрајинама могло да доведе у питање остваривање јединствених основа друштвено-политичког система.

Самоуправне интересне заједнице несуду саме себи сврха. Критеријум за вредновање успешности њиховог рада јесте колико се њиховим деловањем унапређују области за које су самоуправне интересне заједнице основане, колико се у њима успостављају нови друштвено-економ-

ски односи, развија самоуправљање и ефикасније решавају проблеми у области за које су основане. Ако се у самоуправним интересним заједницама не остварује слободна размена рада, ако се доследно не реализује принцип узајамности и солидарности, онда је то знак да у њима још увек не доминира интерес удруженог рада, да нису изграђени делгатски односи, односно да раде на представнички начин, што доводи до одвајања самоуправних интересних заједница од удруженог рада и њиховог интереса, до осамостаљивања скупштина и доминирање стручних служби у њима. Ово су све присутне и често веома изражене тенденције у садашњим самоуправним интересним заједницама. Успешно превазилажење ових слабости у највећој мери зависи од ангажовања друштвено-политичких организација, а у крајњој линији свих радних људи и грађана који су основни субјекти нових самоуправних односа.

др Миодраг Вишњић